

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ БИТОЛА

ИНСТИТУТ ЗА ТУТУН
Јавна научна установа

НЕКОИ ЕКОНОМСКО-ОРГАНИЗАЦИОНИ СПЕКТИ
ЗА РАЗВИВАЊЕ НА ФАРМЕРСКО ПРОИЗВОДСТВО
НА ТУТУН СО ЦЕЛ ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА
ВРАБОТЕНОСТА, СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ И
ЕФИКАСНОСТА ВО ТУТУНОПРОИЗВОДСТВОТО

ПРИЛЕП, СЕПТЕМВРИ, 2001 ГОДИНА

ECONOMIC-ORGANIZATIONAL ASPECTS FOR DEVELOPMENT OF FARM TOBACCO PRODUCTION FOR INCREASE OF THE EMPLOYMENT, SOCIAL SECURITY AND EFFECTIVENESS OF TOBACCO PRODUCTION

ABSTRACT

A profound investigation was carried out to study some more important economic and organizational aspects for development of farm production of tobacco, which contribute to increased employment, social security and effectiveness of the production.

Based on the results, it might be stated that the Republic of Macedonia possesses excellent possibilities for development of farm production, which will not only contribute to its improvement but will also make conditions for making profit and employment of the whole family. Tobacco has a special role both as agricultural and industrial plant. As agricultural plant it engages about 150 000- 3000 000 persons, which is 10-15% of the population, and as an industry branch it regularly employs about 4.500 people.

Among 120 tobacco producing countries in the world, Republic of Macedonia is on the 32-nd position, with an average annual production of 25.000 t. By its production of oriental aromatic type of tobacco it is among the first 7 countries, by total tobacco production per inhabitant it is on the 4-th place, and by production of kilogram oriental tobacco per inhabitant it is on the 1-st place in the world.

Although tobacco production in the Republic of Macedonia, with certain oscillations, has been increasing, it still has a slower rate of growth, especially with regard to the yield per unit area. This is, primarily, a result of inadequate organizational approach to the production and bad management with the operations.

Mini-farms (3-5 ha) secure a regular job to 1-2 persons, with social security, pension, disability and health insurance for the farmers and their families.

If the farmer wants to increase its production to 7-10 hectares, he will have to increase the number of workers (8-15) for a period of about 200 days in the year.

Tobacco yield (3.450 kg/ha) increases 2.5 times more than the average yield of the Republic (1.300 kg/ha).

The obtained income not only covers the costs and wages for the employees, but allows a regular payment of the credit and gaining a profit.

Investigation has proved the social-economic justification for development of farm tobacco production, through adequate organizational approach and total dedication of the farmer.

Key words: tobacco, farm production, economic-organizational aspects, yield effects, profit, employment, social security

НЕКОИ ЕКОНОМСКО ОРГАНИЗАЦИОНИ АСПЕКТИ ЗА РАЗВИВАЊЕ НА ФАРМЕРСКО ПРОИЗВОДСТВО НА ТУТУН СО ЦЕЛ ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ВРАБОТЕНОСТА, СОЦИЈАЛНАТА СИГУРНОСТ И ЕФИКАСНОСТА НА ТУТУНОПРОИЗВОДСТВОТО

А П С Т Р А К Т

Основна цел на истражувањето беше да се согледаат, проучат и расветлат некои позначајни економско-организационите аспекти за развивање на фармерското производство на тутун, кои придонесуваат за зголемување на вработеноста, социјалната сигурност и ефикасноста во тутунопроизводството.

Врз основа на добиените резултати може да се заклучи дека во Р. Македонија постојат реални можности за развивање на фармерско производство на тутун, кое ќе придонеси не само за негово осовременување туку и ќе создаде услови за остварување на соодветен профит и фамилијарна вработеност. Тутунот има посебно место како во земјоделството така и во индустријата, и воопшто кај населението. Како земјоделска култура тутунот активира 10-15% од нашето население, односно 150.000-300.000 луѓе. Како производствена индустриска гранка опфаќа околу 4.500 редовно вработени.

Со своето просечно годишно производство од околу 25.000 тони, Р. Македонија го зазема 32-то место во светот меѓу 120-тина земји-производители на тутун. По производството на ориенталски тутун, таа се пласира во првите седум земји, по произведен вкупен тутун по жител го зазема 4-тото место во светот, а по килограм на ориенталски тутун по жител е на првото место во светот. Со тоа Р. Македонија се вбројува во тутунските земји.

Иако во еден подолг период, со извесни осцилации производството на тутун во Р. Македонија се зголемува, тоа сепак, заостанува во

темплото на пораст, особено во приносот по единица површина. Ова пред сè, се должи на несоодветниот организационен пристап кон производството на тутун и слабиот менаџмент со операциите.

Истражувањата покажаа дека при развивање на мини фарма (3-5 ха) има вработеност од 1 до 2 лица во постојан работен однос, со обезбеденост на социјална сигурност, пензиско, инвалидско, здравствено осигурување за фармерот и членовите на неговата фамилијата.

Доколку фармерот го прошири своето производство на 7, 10 или повеќе хектари, тогаш бројот на постојано вработените се зголемува.

Покрај постојаната вработеност, фармерското производство на тутун нуди и сезонска вработеност на поголем број на работници, од (8-15) околу 200 денови, во годината.

Приносот на производство (3.450 кг/ха) се зголемува повеќе од 2.5 пати во однос на просечниот републички принос (1.300 кг/ха).

Остварениот приход не само што ги покрива направените трошоци по сите основи и бруто-платата на вработените туку овозможува и навремено враќање на кредитот и стекнување на профит.

Истражувањето покажа дека постои општествено-економска оправданост за развивање на фармерско производство на тутун, преку соодветен организационен приод и поцелосна посветеност од страна на фармерот.

Клучни зборови: тутун, фармерско производство, економско-организациони аспекти, принос, ефект, профит, вработеност, социјална сигурност.

MANAGEMENT, MOTIVATION AND ENTREPRENUING - THE BASIC FACTORS FOR IMPROVEMENT OF EFFECTIVENESS OF TOBACCO PRODUCING ORGANIZATIONS

Abstract

Investigations were made on some more important aspects of management, motivation and entrepreneurship in tobacco producing organizations and their effect in improving the effectiveness of work. Results reveal that, although tobacco production in Macedonia is very important activity, with almost one tenth of the total population engaged in it, the country is still standing behind the trends in world tobacco production per unit area. Thus, there is a strong correlation between the average tobacco yield and planted areas in the world, with a coefficient of 0.9, while in Macedonia this coefficient was 0.8.

The average tobacco yield in the world in the last 20 years was 1492 kg/ha, and in this same period in Macedonia it was 1170, which is a difference of 322 kg/ha, or 22% lower compared to the world.

The amplitude between the highest (1630 kg/ha) and the lowest (1346 kg/ha) annual tobacco yield in the world was 284 kg/ha, compared to Macedonia (1440 kg/ha and 790 kg/ha, respectively), where this amplitude was 650 kg/ha.

The coefficient of variation (relative sum of deflection) of annual tobacco yields in the world during this period (1982-2001) was 5.35, while in Macedonia it was 13.98.

Tobacco production, as a family activity, engages almost all (80%) members of the family. Much lower are percentages when only parents are engaged (15%), and the lowest is the percentage of external persons engaged in the process (4%).

The majority (90%) of farmers in our poll answered that they plan to continue with production of tobacco.

For most of the farmers, production of tobacco is a source of existence for the whole family (47%), and an additional support to the family budget (38%). These two factors together make 85% of the polled farmers.

52% of the farmers included in our poll grow tobacco on their private fields, 31% use rented fields and the rest 18% use both private and rented fields.

Results of our investigations revealed that tobacco producers are willing to improve management, motivation and entrepreneur activities, which will contribute to the effectiveness of tobacco production and will increase its economic effects.

Key words: management, motivation, entrepreneuing, effect, profit, tobacco production, organizational subjects, a farm - small enterprise, family business